

hogy a tudományegyetemi közgazdaságtudományi kart a műegyetemhez csatolják.

Általános érdeklődésre tarthat számot *Lécesné Mesterházi-Nagy Márta* tanulmánya az osztrák egyetemi könyvtárügy reformjáról. Az írás alapjául a szerző 1979-es ausztriai tanulmányútján szerzett tapasztalatai szolgáltak. A feldolgozott irodalom mellett főként e tapasztalatok és a belőlük levont következtetések teszik igazán értékesé a tanulmányt a témával foglalkozók számára. Ugyancsak általánosabb érdeklődésre tarthat számot *Pák Györgyné* A disszertáció szerepe a könyvtári tájékoztatásban és *Stella Györgyi* A kongresszusi kiadványok feltárása néhány hazai nagykönyvtár gyakorlatában, valamint *Szabóné*

Szávay Judit A nemzetközi kiadványcsere gyakorlati jelentősége és helyzetének elemzése a műszaki könyvtárak tevékenysége alapján című írása.

Bőséges példatárral szerepel a kötetben *Cserhalmi Gyula* összefoglalója az ETO szakrendhez kumulált betűrendes tárgymutató készítéséről. *Rohla Mártonné* a könyvtárnak az egyetemi hallgatók és dolgozók közművelődési és társadalomtudományi oktatása érdekében kifejtett tevékenységéről írt; *Somogyi Andrásné* pedig összeállította a BME kiadványainak és a munkatársak szakirodalmi munkásságának bibliográfiáját.

A kötetet a könyvtár munkatársainak névjegyzéke zárja. (Szerk. Végh Ferenc. 1981. 493 l.)

Ó n ó d y M i k l ó s

Az olvasó munkások és az irodalom

A hatvanas években hazánkban is megindult, jogosultságot és teret nyert olvasásszociológiai kutatásoknak talán a leginkább feltárt területe a munkásosztály olvasási kultúrájának, olvasói magatartásának feltérképezése. Bizonyosága *Kamarás Istvánnak* ezt a nagyon fontos kutatási szakaszt lezáró monográfiája, mely a Könyvtártudományi és Módszertani Központban végzett olvasás- és irodalomszociológiai vizsgálatok eredményeit összegezi.

A kutatássorozat 1968-ban egy 2600 munkásra kiterjedő reprezentatív felméréssel indult. Az alapozó munka — a téma kutatásának szerényebb előzményei után — az olvasási-művelődési szokásokkal kapcsolatos legátfogóbb kérdések megválaszolására vállalkozott: a munkások közül hányan, kik, mennyit, mit és milyen indítékból olvasnak.

Az alapkérdések, vagyis az olvasást meghatározó szociológiai tényezők fel-

tárása után a további kutatások az olvasmányokkal kapcsolatos beállítódás, illetve az olvasmányszerkezet és az ízlés egyre bonyolultabb, komplex megközelítést, a szociálpszichológiai szempontok érvényesítését is igénylő kérdéseit vették górcső alá. A vizsgálatok e szakasza hazai viszonylatban mindenképp, de nemzetközileg is úttörő jelentőségű, hiszen a külföldi szakirodalomból többé-kevésbé (a hazai gyakorlatban inkább kevésbé) ismert mérési technikák, számítások, mutatók alkotó alkalmazása mellett az ízlés mélyrétegeinek megközelítéséhez új, úttörő módszerek kidolgozására volt szükség.

A tanulmánykötet egyik erénye a történelmi örökség számbavétele az első fejezetben. A munkásművelődés közvetlen történeti előzményeinek bemutatása és elemzése nem volt könnyű feladat, mivel a két világháború közötti korszakból csupán egy-két felmérés, szociográfia és néhány, sokszor egymásnak is ellentmondó nyilatkozat maradt fenn. E sorok írója ismeri az adatok szűkösségéből és a nyilatkozatok értelmezéséből eredő buktatókat, hiszen foglalkozott a témával és a korszakkal. Éppen ezért értékelheti nagyra Kamarás dialektikus helyzetelemzését, mellyel sikerült eloszlatnia a „szellemi szegénységről” és a régi „aranykorról” alkotott, máig élő és mindkét irányban túlzó „ködképeket”.

A következő fejezet az olvasási szokások alapvető mennyiségi jellemzőit mutatja be, és a külföldi eredmények ismeretében jelöli ki a magyar ipari munkásság olvasási kultúrájának helyét a nemzetközi mezőnyben. A harmadik fejezetben pedig az olvasás indítékainak

szerteágazó társadalmi és demográfiai összefüggéseiről, az eltérő életmódokat vezérlő különböző értékrendek és „olvasási stratégiák” kapcsolatáról olvashatunk eredeti elemzést.

A könyv kutatási eredményekben egyik leggazdagabb része, a *Mit olvasnak és mit kedvelnek leginkább?* című fejezet, amely egyben olyan ismeretek tárháza is, amelyek alkotó alkalmazása és továbbgondolása nagy segítséget nyújthat a hivatásos olvasmányközvetítők és a gyakorló könyvtárosok izlésnevelő munkájához.

A könyv utolsó két fejezete az olvasmányok befogadásának és az izlés alakíthatóságának kérdéskörével foglalkozik. A kutató rendkívül izgalmas, új szempontokra is figyelő kísérletekről, felmérésekről ad számot a téma feltárásának úttörőjeként. A legtöbb megválaszolatlan kérdés mégis itt érzékelhető, s éppen ezért az olvasói befogadás és az

izlés szerteágazó kérdéseinek további kutatására biztatnám Kamarás Istvánt és munkatársait.

Szakmunkák tárgyalásakor ritkán esik szó nyelvezetükről, stílusukról. Ismervén a szociológiai munkák stílusgörcseit, a mondatok gyakori túlbonyolítottságát, a szakzsargon előszeretettel való alkalmazását, a kötetről ebből a szempontból is külön elismeréssel kell szólnunk.

A könyv nagy része — mint a bevezetőben olvasható — már 1975-ben elkészült. Ezekből elválasztva közli a szerző azokat a kiegészítéseket, amelyeket 1980-ban írt tanulmányához. Így már csak azt sajnálhatjuk, hogy a könyv nem jutott el idejében, fél évtizeddel korábban olvasóihoz. Az, hogy a kötet személy, majdnem igénytelen kiállításban ugyan, de a közelmúltban mégiscsak megjelent, végül is a *Táncsics Kiadó*t dicséri. (1981. 151 l. — 14,50 Ft)

V Kulcsár Júlia

bibliográfiák

Dia- és reprodukció katalógus

Napjainkban már a könyvtár természetes feladatának tekintünk olyan tenivalókat is, amelyek végzése korábban más intézmények kötelessége volt. Különféle részlegek gazdagítják a könyvtár szolgáltatásait, különösen ott, ahol a fenntartók megteremtették a szükséges feltételeket is.

A gyermekkönyvtárak, zenemű- és hangtári részlegek, valamint a helyismereti gyűjtemények után újfajta részleg megszervezésének is örülhetünk: a képzőművészeti gyűjteménynek, amelyet elsőként a miskolci városi hálózat József Attila könyvtára állított fel. E gyűjtemény a képzőművészeti könyvek mellett diafilmeket és művészi reprodukciókat is tartalmaz. De nemcsak az újfajta dokumentumok gyűjtésének, feldolgozásának és a szolgáltatás megszervezésének van úttörő jelentősége, hanem annak a *Dia- és reprodukció katalógus* című kiadványnak is, amely a nem könyv jellegű dokumentumok leírásához elsőként alkalmazta az ISBD (*International Standard Bibliographic Description*) szabályzatokat, pedig ezek a munka megszervezésének idején, 1977-ben még csak szűk körben voltak ismertek. Ekkor folyt hazánkban az ISBD/M, a monografikus művek bibliográfiái leírásának meghonosítása, a többi ISBD magyar fordítása még el sem készült, akkori alkalmazásuk tehát kísérletnek, próbálkozásnak számított.

(Nem a miskolci könyvtár hibája, hogy az 1978-ban lezárt kézirat sokszorosítására és kiadására csak 1981-ben került sor, emiatt megjelenését megelőzte a Szombathelyi Tanárképző Főiskola könyvtárának mediátári katalógusa, továbbá az *Új Média* című állománygyarapítási tanácsadó, bár ezek később készültek.)

Az általános dicséretet a részletek dicséretével kell folytatnom. A szerkesztők alapelvül választották, hogy a művet tekintik a leírás egységének. Ez ugyan hatalmas munkát adott számukra, de megérte: a leírások és az őket követő név-, cím-, sorozati, lelőhelyi és időrendi (!) mutató kimerítő, minden oldalú tájékoztatást ad a felhasználónak.

„A Napon is van folt” — tartja a közmondás. A leírás során kissé túl rugalmasan alkalmazták az ISBD előírásait, így hiányosan adták meg az impresszumadatokat, magyarul közöltek olyan adatokat, amelyek a dokumentumon feltehetőleg idegen nyelven találhatóak, s néhány elírás is becsúszott (például a Kallikrates Kalligrates, illetve Kaligrates alakban szerepel). Ez utóbbiakért azonban bőségesen kárpótolja az olvasót az, hogy a megjegyzésekben az eredeti mű adatait is feltüntették. (*Miskolc, 1980. [1981.] 359 l.*)

Varga Ildikó